

การถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนและหลังเจ้ามรดกตาย

The exclusion of the succession before and after the *de cujus die*

ช. ชยินทร์ เพ็ชฌุไพศิษฏ์*

บทคัดย่อ

การเสียสิทธิในการรับมรดกของทายาทนั้นมีหลายกรณีด้วยกัน การถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายและการถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตายก็เป็นกรณีหนึ่ง ซึ่งถือได้ว่าเป็นบทลงโทษแก่ทายาทไม่ว่าจะเป็นผู้รับพินัยกรรมหรือทายาทโดยธรรม ที่ได้กระทำการอันไม่สุจริตต่อเจ้ามรดกต่อทายาทอื่น หรือต่อกองมรดก อันมีผลทำให้ทายาทอื่นผู้มีสิทธิรับมรดกได้รับความเสียหาย และทายาทผู้กระทำการอันไม่สุจริตนั้นต้องเสียสิทธิในการรับมรดกบางส่วนหรือเสียสิทธิความเป็นทายาทที่จะได้รับมรดก

คำสำคัญ : การถูกจำกัด ผู้รับพินัยกรรม ผู้สืบสันดาน

Abstract

There are many situations that the heir loss the rights of inheritance. One situation is the exclusion of the succession before and after the *de cujus die*. It is a punishment for the heir, no matter he is a legatees or statutory heirs, from commit dishonesty to the *de cujus*, another heir or an estate. Such action has resulted damage to the heir, who have rights to the succession. The heir, who commit dishonesty will loss the rights to the succession in part or loss the rights of being the heir.

Keywords : The exclusion, The legatees, Statutory heirs

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

บทนำ

เจ้ามรดก คือ ผู้ที่เป็นเจ้าของมรดกที่ตกทอดไปยังทายาท เจ้ามรดกจะต้องเป็นบุคคล เพราะบุคคลเท่านั้นที่จะมีสิทธิและหน้าที่ได้ บุคคลตามกฎหมายมี 2 ประเภทคือ บุคคลธรรมดา กับ นิติบุคคล โดยที่มรดกจะตกทอดไปยังทายาทก็ต่อเมื่อเจ้ามรดกตาย (มาตรา 1599) ฉะนั้นผู้ที่เป็นเจ้ามรดกจึงต้องเป็นบุคคลธรรมดา นิติบุคคลไม่มีชีวิตไม่อาจถึงแก่ความตายได้ จึงเป็นเจ้ามรดกไม่ได้ การสิ้นสภาพของนิติบุคคลไม่ได้ถือว่านิติบุคคลตาย ทรัพย์สินของนิติบุคคลที่สิ้นสภาพย่อมต้องเป็นไปตามบทกฎหมายที่ว่าด้วยนิติบุคคลนั้น ไม่ใช่บังคับตามกฎหมายลักษณะมรดก¹

เมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย มรดกย่อมตกทอดยังทายาท ซึ่งได้แก่ ผู้รับพินัยกรรม หรือทายาทโดยธรรม ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติถึงสิทธิในการรับมรดกของทายาทโดยธรรม ไว้ในมาตรา 1620 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไว้ดังนี้ว่า

“ถ้าผู้ใดตายโดยไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ หรือทำพินัยกรรมไว้แต่ไม่มีผลบังคับได้ ให้ป็นทรัพย์มรดกทั้งหมดแก่ทายาทโดยธรรมของผู้ตายนั้นตามกฎหมาย

ถ้าผู้ใดตายโดยได้ทำพินัยกรรมไว้ แต่พินัยกรรมนั้นจำหน่ายทรัพย์หรือมีผลบังคับได้ แต่เพียงบางส่วนแห่งทรัพย์มรดก ให้ป็นส่วนที่

มิได้จำหน่ายโดยพินัยกรรม หรือส่วนที่พินัยกรรมไม่มีผลบังคับให้แก่ทายาทโดยธรรมตามกฎหมาย”

จากบทบัญญัติดังกล่าว หมายความว่า สิทธิในการรับมรดกระหว่างผู้รับพินัยกรรมและทายาทโดยธรรมถือว่าผู้รับพินัยกรรมมีสิทธิดีกว่าในการรับมรดก เพราะเป็นบุคคลที่เจ้ามรดกได้แสดงเจตนายกทรัพย์มรดกให้ ส่วนทายาทโดยธรรมจะได้รับมรดกก็ต่อเมื่อไม่มีการทำพินัยกรรมไว้ พินัยกรรมไม่เป็นผล หรือมีทรัพย์นอกพินัยกรรม แต่หากมีผู้รับพินัยกรรมและพินัยกรรมระบุยกทรัพย์สินให้ทั้งหมด ทายาทโดยธรรมหมดสิทธิในมรดกนั้นเพราะเท่ากับเป็นการตัดมิให้รับมรดกตามมาตรา 1608 วรรคสาม² แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ศาลฎีกามีคำวินิจฉัยไว้ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 478/2501 (ประชุมใหญ่) ผู้รับพินัยกรรมตายก่อนผู้ทำพินัยกรรม ทรัพย์สินนั้นตกได้แก่ทายาทโดยธรรม พินัยกรรมยกทรัพย์ให้ทายาท 5 คน โดยระบุทรัพย์เป็นรายๆ ส่วนที่เหลือระบุให้แก่ 2 คน ใน 5 คนนั้นด้วย ถ้าทายาทคนหนึ่งตายก่อนผู้ทำพินัยกรรม ส่วนของทายาทที่ตายนี้ตกได้แก่ทายาทโดยธรรมซึ่งรวมอยู่ใน 5 คนนั้นด้วย ไม่ตกได้แก่ทายาทที่ระบุให้ได้ ทรัพย์สินส่วนที่เหลือจากให้ผู้อื่นเพราะทรัพย์นั้นได้ระบุให้ผู้รับพินัยกรรมคนหนึ่งแล้ว หากตายไปเสียก่อนผู้ทำพินัยกรรมเท่านั้น

¹ เปรียบ หูดางกูร, คำสอนชั้นปริญญาตรีคณะนิติศาสตร์ กฎหมายลักษณะมรดก (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522) หน้า 1.

² ช.ชยันตร์ เพ็ชฌุไพศิษฐ์, กฎหมายลักษณะมรดก (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็ม แอนด์ เอ็ม เลเซอร์พริ้นต์, 2558) 54-55.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3245/2533 แม่ผู้ร้อง เป็นทายาทโดยธรรมของผู้ตายและเป็นผู้ไม่ต้องห้าม กฎหมาย แต่เมื่อผู้ตายได้ทำพินัยกรรมจำหน่าย ทรัพย์มรดกทั้งหมดให้ผู้คัดค้านแล้ว ถือได้ว่า ผู้ร้องเป็นผู้ถูกตัดสิทธิรับมรดกตาม ป.พ.พ. มาตรา 1608 ผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิร้องต่อศาลขอให้ตั้งผู้ร้อง เป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7811/2542 ที่ดิน เป็นทรัพย์มรดกของ อ. ไม่ปรากฏว่า อ. ได้ทำ พินัยกรรมยกที่ดินพิพาทให้ผู้ใด เมื่อ อ. ตาย ที่ดิน พิพาทจึงเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทโดยธรรม ของ อ. ทันทีตาม ป.พ.พ.มาตรา 1599 วรรคหนึ่ง และมาตรา 1620 วรรคหนึ่ง จำเลยเป็นผู้สืบสันดาน และเป็นทายาทโดยธรรมของ อ. มีสิทธิได้รับมรดก ของ อ. ในลำดับแรกตาม ป.พ.พ. มาตรา 1629 (1) มีสิทธิได้รับมรดกในที่ดินทันทีตั้งแต่ อ. ถึงแก่ ความตาย และจำเลยในฐานะทายาทโดยธรรมของ อ. มีหน้าที่ตามสัญญาซื้อขายที่ อ. ทำไว้ ในอันที่จะต้องจดทะเบียนให้โจทก์ถือกรรมสิทธิ์รวมในที่ดิน พิพาทด้วย การบังคับให้จำเลยจดทะเบียนให้โจทก์ ถือกรรมสิทธิ์รวมในที่ดินพิพาทด้วย เป็นการ บังคับในส่วนอันเป็นสิทธิของจำเลยในฐานะ ทายาทโดยธรรมคนหนึ่งของ อ. ซึ่งมีส่วนเป็นเจ้าของ รวมในที่ดินพิพาทเท่านั้น มิได้กระทบกระเทือน ถึงสิทธิของทายาทอื่นในที่ดินพิพาท และไม่ได้ เป็นเรื่องที่สภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้กระทำได้

ปัญหาที่มักจะเกิดขึ้นเมื่อปรากฏว่าทายาท ผู้มีสิทธิรับมรดกได้กระทำการอันไม่สุจริต เพื่อให้ ตนมีสิทธิในกองมรดกแต่เพียงผู้เดียวหรือมากกว่าส่วนที่ตนควรจะได้รับ มีผลทำให้ทายาทอื่น ได้รับความเสียหายที่จะไม่ได้รับมรดกเลยหรือ ได้มรดกน้อยกว่าส่วนที่ตนควรจะได้ ทั้งนี้ กฎหมาย ได้มีบทบัญญัติถึงลักษณะของการกระทำอันไม่ สุจริตนี้ไว้ตามมาตรา 1605 แห่งประมวลกฎหมาย แห่งแพ่งและพาณิชย์ไว้ดังนี้ว่า

“ทายาทคนใดยกย้าย หรือปิดบังทรัพย์ มรดกเท่าส่วนที่ตนจะได้หรือมากกว่านั้นโดย ฉ้อฉลหรือรู้อยู่ว่า ตนทำให้เสื่อมประโยชน์ของ ทายาทคนอื่น ทายาทคนนั้นต้องถูกกำจัดมิให้ได้ มรดกเลย แต่ถ้าได้ยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดก น้อยกว่าส่วนที่ตนจะได้ ทายาทคนนั้นต้องถูก กำจัดมิให้ได้มรดกเฉพาะส่วนที่ได้ยกย้ายหรือ ปิดบังไว้วันนั้น

มาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่ผู้รับพินัยกรรม ซึ่งผู้ตายได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้เฉพาะสิ่ง เฉพาะอย่าง ในอันที่จะได้รับทรัพย์สินนั้น”

จากบทบัญญัติดังกล่าว หมายความว่า ทายาทโดยธรรมและผู้รับพินัยกรรมลักษณะทั่วไป มีการกระทำที่ไม่สุจริตต่อทรัพย์มรดกโดยฉ้อฉล หรือรู้อยู่ว่าตนทำให้เสื่อมประโยชน์ของทายาทอื่น ทำให้ทายาทอื่นได้รับความเสียหาย โดยการที่

¹มาตรา 1600, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ กองมรดกของ ผู้ตายได้แก่ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตาย ตลอดทั้งสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ เว้นแต่ตามกฎหมายหรือว่าโดยสภาพแล้ว เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้”

ทายาทยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์สินมรดก เป็นเหตุให้หมดความเป็นทายาทไปโดยผลของกฎหมาย ซึ่งการปิดบังหรือยกย้ายดังกล่าวนี้ได้กระทำภายหลังเจ้ามรดกตายแล้วเท่านั้น¹ เรียกกรณีนี้ว่า เป็นการถูกจำกัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตายมี 2 กรณีดังนี้

1. ถ้ายกย้ายหรือปิดบังทรัพย์สินมรดกไปเท่ากับหรือมากกว่าส่วนที่ตนจะได้รับ ทายาทนั้นถูกจำกัดมิให้รับมรดกเลย คือ ทายาทสิ้นสถานะความเป็นทายาทไม่มีสิทธิรับมรดกเลยเช่น นายหนึ่งทายาทโดยธรรมมีสิทธิได้รับมรดกเป็นเงิน 50,000 บาท ได้ยกย้าย/ปิดบังทรัพย์สินมรดกภายหลังที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตายเป็นเงิน 50,000 บาท หรือมากกว่า 50,000 บาท ผลคือ นายหนึ่งถูกจำกัดมิให้รับมรดกเลยหมดสิทธิความเป็นทายาทเป็นต้น

2. ถ้ายกย้ายหรือปิดบังทรัพย์สินมรดกไปน้อยกว่าส่วนที่ตนจะได้รับ ทายาทนั้นถูกจำกัดเพียงเท่าส่วนที่ตนยกย้ายหรือปิดบัง คือ ยังมีคงมีสถานะเป็นทายาท แต่มีสิทธิได้รับทรัพย์สินมรดกเพียงในส่วนที่ไม่ได้ยกย้ายหรือปิดบัง ส่วนมรดกที่ยกย้ายหรือปิดบังนั้นตีกลับเข้าสู่กองมรดกเพื่อจัดแบ่งให้แก่ทายาทโดยธรรมผู้มีสิทธิได้รับต่อไป เช่น นายหนึ่งทายาทโดยธรรมมีสิทธิได้รับมรดกเป็นเงิน 50,000 บาท ได้ยกย้าย/ปิดบังทรัพย์สินมรดกภายหลังที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตายเป็นเงิน 20,000 บาท ผลคือ นายหนึ่งยังคงมีสิทธิความเป็นทายาท

แต่จะได้รับมรดกเพียง 30,000 บาทเท่านั้น ส่วนมรดกที่ยกย้าย/ปิดบังเป็นเงิน 20,000 บาทตีกลับสู่กองมรดกแบ่งให้แก่ทายาทโดยธรรมผู้มีสิทธิต่อไปเป็นต้น

สรุปได้ว่า การถูกจำกัดตามมาตรา 1605 นี้ เกิดขึ้นเพราะการยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์สินมรดกเป็นเหตุการณณ์ที่เกิดขึ้นหลังเจ้ามรดกตายแล้ว ดังนั้น ในกรณีนี้จะไม่มีการรับมรดกแทนที่กันตามมาตรา 1639 โดยเด็ดขาด เพราะมาตรา 1639 ได้บัญญัติว่า บุคคลใดซึ่งเป็นทายาทตามมาตรา 1629 (1) (3) (4) (6) ตายก่อนเจ้ามรดก หรือถูกจำกัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย ถ้าบุคคลนั้นมีผู้สืบสันดานโดยตรงก็ให้ผู้สืบสันดานเข้ารับมรดกแทนที่ในส่วนนั้นไป ซึ่งตามมาตรา 1605 เป็นการถูกจำกัดหลังเจ้ามรดกตาย จึงไม่มีการรับมรดกแทนที่กัน²

ในเรื่องการยกย้ายปิดบังทรัพย์สินมรดกนี้ถือเป็นเหตุให้ทายาทผู้กระทำความผิดถูกจำกัดมิให้รับมรดกก็เพราะพฤติกรรมที่ยกย้ายปิดบังทรัพย์สินมรดกนั้นเป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงความโลภ และทำให้ทายาทอื่นต้องเสียสิทธิหรือได้รับมรดกน้อยกว่าที่ควร ซึ่งการพิจารณาว่าการกระทำดังกล่าวถึงขนาดที่จะเป็นเหตุถูกจำกัดมิให้รับมรดกหรือไม่ต้องพิจารณาจากลักษณะของการกระทำ เจตนาของผู้กระทำ และผลของการกระทำเป็นหลัก ดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาต่อไปนี้³

¹เฉลิมชัย เกษมสันต์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยมรดก พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2551) 137.

²พรชัย สุนทรพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2546) 221.

³นพชาติ จิตศิริรัตน์, หลักกฎหมายมรดก (กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2558) 117.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 716/2485 ได้เคยมีการแบ่งปันทรัพย์มรดกกันมาแล้ว แต่โจทก์ก็นำทรัพย์รายพิพาทมาแบ่งด้วย แม้โจทก์จะรับว่าไม่มีฝ่ายใดมาเรียกร้องและโจทก์ปกครองเพื่อทายาทก็ตาม กรณีเช่นนี้ ต้องถือว่าโจทก์แก้งปิดบังมรดกไว้เพื่อตน โจทก์ถูกกำจัดมิให้รับมรดก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2062/2492 ทายาทคนหนึ่งบอกแก่ทายาทอีกคนหนึ่งว่า ที่ดินแปลงหนึ่งผู้ตายได้โอนไปแล้ว ความจริงผู้ตายไม่ได้โอนแต่ทายาทคนนั้นโอนเป็นของตนเสียเช่นนี้ ถือว่าเป็นการปิดบังมรดกยอมถูกกำจัดมิให้รับมรดกในที่ดินแปลงนั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4164/2532 จำเลยเป็นภริยา อ. ไม่มีบุตรด้วยกัน เมื่อ อ. ตายศาลมีคำสั่งตั้งจำเลยเป็นผู้จัดการมรดกของ อ. จำเลยจึงได้จดทะเบียนโอนที่ดินมรดกของ อ. มาเป็นของจำเลยในฐานะผู้จัดการมรดก ต่อมาจำเลยไปขอรับมรดกของ อ. ในฐานะทายาท โดยให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานที่ดินและรับรองบัญชีเครือญาติว่าจำเลยเป็นทายาทของ อ. ทายาทนอกจากนี้ไม่มีทั้งที่จำเลยก็ทราบดีว่า อ. มีโจทก์เป็นบุตรบุญธรรมเป็นทายาทอีกคนหนึ่ง เป็นเหตุให้เจ้าพนักงานที่ดินจดทะเบียนโอนที่ดินมรดกของ อ. ให้แก่จำเลยผู้เดียว ส่วนทรัพย์มรดกอื่นๆ จำเลยก็ปฏิเสธมาโดยตลอดว่าไม่ใช่ของ อ. ถือได้ว่าจำเลยได้ยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกมากกว่าส่วนที่ตนจะได้ด้วยฉ้อฉล หรือรู้ยู่่างานทำให้เสื่อมประโยชน์ของทายาทอื่น จึงต้องถูกกำจัดมิให้รับมรดก

และมาตรา มาตรา 1606 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไว้ดังนี้ว่า

“บุคคลดังต่อไปนี้ต้องถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานะเป็นผู้ไม่สมควร คือ

(1) ผู้ที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้เจตนากระทำ หรือพยายามกระทำให้เจ้ามรดกหรือผู้มีสิทธิได้รับมรดกก่อนตนถึงแก่ความตายโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

(2) ผู้ที่ได้ฟ้องเจ้ามรดกหาว่าทำความผิดโทษประหารชีวิตและตนเองกลับต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่า มีความผิดฐานฟ้องเท็จหรือทำพยานเท็จ

(3) ผู้ที่รู้แล้วว่า เจ้ามรดกถูกฆ่าโดยเจตนา แต่มิได้นำข้อความนั้นขึ้นร้องเรียนเพื่อเป็นทางที่จะเอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ แต่ข้อนี้มีให้ใช้บังคับถ้าบุคคลนั้นมีอายุยังไม่ครบสิบหกปีบริบูรณ์ หรือเป็นคนวิกลจริตไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือถ้าผู้ที่มานั้นเป็นสามีภริยาหรือผู้บุพการีหรือผู้สืบสันดานของตนโดยตรง

(4) ผู้ที่ฉ้อฉลหรือข่มขู่ให้เจ้ามรดกทำหรือเพิกถอน หรือเปลี่ยนแปลงพินัยกรรมแต่บางส่วนหรือทั้งหมดซึ่งเกี่ยวกับทรัพย์มรดก หรือไม่ให้กระทำการดังกล่าวนั้น

(5) ผู้ที่ปลอม ทำลาย หรือปิดบังพินัยกรรมแต่บางส่วนหรือทั้งหมด

เจ้ามรดกอาจถอนข้อกำจัดฐานะเป็นผู้ไม่สมควรเสียก็ได้โดยให้ถ้อยคำไว้เป็นลายลักษณ์อักษร”

จากบทบัญญัติดังกล่าว หมายความว่า เป็นบทบัญญัติให้ทายาทต้องถูกจำกัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควร ซึ่งเหตุที่ทำให้ถูกจำกัดอาจเกิดก่อนหรือภายหลังเข้ามรดกตายแล้วก็ได้ และบุคคลที่ถูกจำกัดฐานเป็นผู้ไม่สมควรนี้อาจเป็นทายาทโดยธรรม ผู้รับพินัยกรรมลักษณะทั่วไป หรือผู้รับพินัยกรรมเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างก็ได้ โดยเป็นการกระทำอันไม่สุจริตต่อเจ้ามรดก ต่อทายาทอื่น หรือต่อกองมรดก ในฐานะเป็นผู้ไม่สมควรสืบสถานะความเป็นทายาท

เจ้ามรดกอาจถอนข้อกำหนดฐานเป็นผู้ไม่สมควรแก่ทายาทผู้ถูกจำกัดได้ โดยให้อภัยไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหลังการกระทำในขณะที่ตนยังมีชีวิตอยู่ ซึ่งต้องเป็นกรณีที่ทายาทผู้นั้นถูกจำกัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายเท่านั้น และเจ้ามรดกจะให้อภัยล่วงหน้าก่อนความผิเกิดไม่ได้ การถูกจำกัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควร มี 5 กรณี ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งการถูกจำกัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายตามอนุ (1) (2) (4) และ (5) หรือเป็นการถูกจำกัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตายตามอนุ (1) (3) และ (5) โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

(ผู้รับพินัยกรรมลักษณะทั่วไป และผู้รับพินัยกรรมลักษณะเฉพาะ ตามมาตรา 1651 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีบทบัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 1651 “ภายใต้บังคับบทบัญญัติลักษณะ 4

⁷ อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2526) 36.

(1) เมื่อตามข้อกำหนดพินัยกรรม บุคคลใดมีสิทธิที่จะได้รับทรัพย์มรดกทั้งหมดของเจ้ามรดก หรือตามเศษส่วน หรือตามส่วนที่เหลือแห่งทรัพย์มรดก ซึ่งมีได้แยกไว้ต่างหากเป็นพิเศษจากกองมรดก บุคคลนั้นเรียกว่า ผู้รับพินัยกรรมลักษณะทั่วไป และมีสิทธิและความรับผิดชอบเช่นเดียวกับทายาทโดยธรรม

(2) เมื่อตามข้อกำหนดพินัยกรรม บุคคลใดมีสิทธิที่จะได้รับทรัพย์สินเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างซึ่งเจาะจงไว้โดยเฉพาะ หรือแยกไว้ต่างหากเป็นพิเศษจากกองมรดก บุคคลนั้นเรียกว่า ผู้รับพินัยกรรมลักษณะเฉพาะ และมีสิทธิและความรับผิดชอบที่เกี่ยวกับทรัพย์สินเท่านั้น

ในกรณีที่มิมีข้อสงสัย ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้รับพินัยกรรมเป็นผู้รับพินัยกรรมลักษณะเฉพาะ”)

อนุ 1 ผู้ที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้เจตนากระทำ หรือพยายามกระทำให้เจ้ามรดก หรือผู้มีสิทธิได้รับมรดกก่อนตนถึงแก่ความตาย โดยมิชอบด้วยกฎหมายหมายความว่า เป็นกรณีที่ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีเจตนาฆ่าหรือพยายามฆ่าเจ้ามรดกหรือผู้มีสิทธิรับมรดกก่อนตน

ข้อสังเกต

(1) การฆ่าทายาทลำดับเดียวกันหรือต่ำกว่า หรือทายาทลำดับก่อนมีหลายคนแต่ไปฆ่าหรือพยายามฆ่าคนเดียวไม่เข้าเกณฑ์ของอนุมาตรา

(2) กรณีมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดฐานพยายามฆ่าเจ้ามรดก หรือผู้มีสิทธิได้รับมรดกก่อนตนถือเป็นการถูกจำกัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย แต่ถ้ามีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดฐานฆ่าเจ้ามรดกหรือผู้มีสิทธิได้รับมรดกก่อนตนโดยเจตนา ถือเป็นการถูกจำกัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตาย

ศาลฎีกามีคำวินิจฉัยไว้ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8023/2538 ผู้ร้องถูกเจ้าพนักงานตำรวจจับกล่าวหาว่า ผู้ร้องยิงเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ต่อมาผู้ร้องถูกส่งฟ้องต่อศาลในข้อหาดังกล่าว ซึ่งผู้ร้องให้การปฏิเสธ คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล ดังนั้น ถ้าหากต่อมามีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้ร้องได้เจตนากระทำให้เจ้ามรดกถึงแก่ความตายโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ผู้ร้องก็เป็นบุคคลที่ต้องถูกจำกัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย กรณีจึงไม่ต้องด้วยมาตรา 1639 ที่ผู้สืบสันดานของผู้ร้องจะมีสิทธิรับมรดกแทนที่ผู้ร้อง

อนุ 2 ผู้ที่ได้ฟ้องเจ้ามรดกหาว่าทำความผิดโทษประหารชีวิต และตนเองกลับต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดฐานฟ้องเท็จหรือทำพยานเท็จ หมายความว่า เป็นกรณีที่ทายาทผู้นั้นฟ้องคดีด้วยตนเอง หรือเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการกล่าวหาว่า เจ้ามรดกทำความผิดอาญาที่มีโทษถึงประหารชีวิต แต่ต่อมากลับต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดฐานฟ้องเท็จหรือทำพยานเท็จ เป็นการถูกจำกัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย

ข้อสังเกต

(1) การถูกจำกัดในกรณีนี้ต้องเป็นการฟ้องเจ้ามรดกเท่านั้นไม่ใช่ฟ้องทายาทด้วยกันเองโดยทายาทฟ้องคดีด้วยตนเองหรือเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ ส่วนความผิดโทษประหารชีวิตนั้นจะเป็นความผิดอาญาฐานใดก็ได้

(2) ถ้าศาลยกฟ้องทายาทผู้นั้นยังไม่ถูกจำกัดมิให้รับมรดกแต่จะถูกจำกัดหากเจ้ามรดกฟ้องกลับจนศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าทายาทผู้นั้นมีความผิดฐานฟ้องเท็จหรือทำพยานเท็จ

อนุ 3 ผู้ที่รู้แล้วว่า เจ้ามรดกถูกฆ่าโดยเจตนา แต่มิได้นำข้อความนั้นขึ้นร้องเรียน เพื่อเป็นทางที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษแต่ขืนมิให้สืบจับ ถ้าบุคคลนั้นมีอายุยังไม่ครบสิบหกปีบริบูรณ์ หรือเป็นคนวิกลจริตไม่สามารถรับรู้ผิดชอบ หรือถ้าผู้ที่ฆ่านั้นเป็นสามีภริยาหรือผู้บุพการีหรือผู้สืบสันดานของตนโดยตรง หมายความว่า เป็นกรณีที่ทายาทรู้ว่าเจ้ามรดกถูกฆ่าตายโดยเจตนา แต่มิได้ดำเนินการร้องเรียนกล่าวโทษผู้กระทำความผิด ทายาทนั้นถูกจำกัดมิให้รับมรดกเลยในฐานะเป็นผู้ไม่สมควร เป็นการถูกจำกัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตาย เว้นการละเลยนั้น เพราะทายาทนั้นมีอายุไม่ครบสิบหกปีบริบูรณ์ หรือเป็นคนวิกลจริตไม่สามารถรับรู้ผิดชอบ หรือถ้าผู้ที่ฆ่านั้นเป็นสามีภริยาหรือผู้บุพการีหรือผู้สืบสันดานของทายาทนั้นโดยตรง กรณีเหล่านี้ไม่มีผลทำให้ทายาทนั้นถูกจำกัดมิให้รับมรดก เพราะเพื่อเป็นการช่วยเหลือคนที่ตนรัก

ข้อสังเกต

(1) “ร้องเรียน” หมายถึง การแจ้งความร้องทุกข์ การกล่าวโทษ หรือให้การเป็นพยานข้อเท็จจริงเท่าที่ตนรู้มาทั้งหมด

(2) ทายาทที่ไม่ร้องเรียนจะถูกกำจัด ต้องเป็นกรณีที่เจ้ามรดกถูกฆ่าตายโดยเจตนาเท่านั้น หากเจ้ามรดกถูกฆ่าตายโดยไม่เจตนาหรือถูกฆ่าโดยประมาท การไม่ร้องเรียนไม่มีผลให้ถูกกำจัด

อนุ 4 ผู้ที่ฉ้อฉลหรือข่มขู่ให้เจ้ามรดกทำหรือเพิกถอน หรือเปลี่ยนแปลงพินัยกรรมแต่บางส่วนหรือทั้งหมด ซึ่งเกี่ยวกับทรัพย์มรดก หรือไม่ให้กระทำการดังกล่าวนั้นหมายความว่า เป็นกรณีมีผู้ฉ้อฉลโดยใช้อุบายหลอกลวงหรือข่มขู่ให้เจ้ามรดกทำ หรือเพิกถอน หรือเปลี่ยนแปลงพินัยกรรมบางส่วนหรือทั้งหมดคนส่วนที่เกี่ยวกับทรัพย์มรดก หรือไม่ให้ทำพินัยกรรม เป็นการถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย

ข้อสังเกต

(1) การฉ้อฉล คือ การใช้อุบายหลอกลวงโดยเอาความเท็จมากล่าว เพื่อให้เจ้ามรดกหลงผิดหรือข่มขู่ให้เจ้ามรดกกลัว จนต้องทำพินัยกรรมไม่ว่าจะระบุให้กับใครก็ตาม หรือไม่ให้ทำพินัยกรรม

(2) กรณีนี้เป็นกรณีกะทำในขณะที่เจ้ามรดกมีชีวิต เป็นกรณีการฉ้อฉลหรือข่มขู่ให้เจ้ามรดกทำหรือเพิกถอนเปลี่ยนแปลงพินัยกรรมเท่านั้น มิใช่หลอกลวงให้เจ้ามรดกโอนทรัพย์ตามพินัยกรรมไม่เข้ากรณีตามมาตรานี้ เพราะกรณีเช่นนี้ไม่เกี่ยวกับตัวพินัยกรรม

⁸ช.ชอินทร์ เพ็ชญาไพศยภู่, อ้างแล้ว 2, 387-405.

อนุ 5 ผู้ที่ปลอม ทำลาย หรือปิดบังพินัยกรรมแต่บางส่วนหรือทั้งหมดหมายความว่า เป็นกรณีที่มีผู้ที่ปลอม ทำลาย หรือปิดบังพินัยกรรมแต่บางส่วนหรือทั้งหมด⁸

ศาลฎีกามีคำวินิจฉัยไว้ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 299/2516 โจทก์ฟ้องว่า จำเลยปลอมและใช้พินัยกรรมปลอมของ ป. เจ้ามรดก ขอให้ลงโทษ แต่โจทก์เองก็ถูกฟ้องว่าปลอมพินัยกรรมของ ป. เหมือนกันและศาลได้พิพากษาลงโทษโจทก์ฐานปลอมพินัยกรรม คดีถึงที่สุดดังนี้ โจทก์จึงตกเป็นผู้ต้องถูกกำจัดมิให้รับมรดกของ ป. ตามมาตรา 1606 (5) โจทก์จึงไม่ใช่ผู้เสียหายอันจะมีสิทธิฟ้องจำเลย ศาลยอมพิพากษายกฟ้องได้โดยไม่ต้องไต่สวนมูลฟ้อง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6013/2534 ผู้ร้องอ้างสิทธิในคำร้องขอจัดการมรดกว่าร้องขอในฐานะที่ผู้ร้องเป็นผู้รับพินัยกรรม มิได้ร้องขอในฐานะทายาทโดยธรรมด้วย เมื่อผู้คัดค้านอ้างในคำคัดค้านว่าพินัยกรรมดังกล่าวผู้ร้องปลอมขึ้น ปัญหาว่าพินัยกรรมปลอมหรือไม่ ย่อมเป็นประเด็นที่จำต้องวินิจฉัย เพราะหากพินัยกรรมที่ผู้ร้องอ้างเป็นพินัยกรรมที่ผู้ร้องทำปลอมขึ้น ผู้ร้องย่อมถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควรตาม ป.พ.พ. มาตรา 1606 (5) จึงไม่มีอำนาจร้องขอต่อศาลให้ตั้งผู้จัดการมรดก แม้ศาลชั้นต้นมิได้วินิจฉัยประเด็นข้อนี้ผู้ร้องซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดีในศาลชั้นต้นก็มีสิทธิที่จะอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ก็ย่อมมีอำนาจวินิจฉัยประเด็นข้อนี้ซึ่งเป็นประเด็นแห่งคดีที่ถูกต้องได้

การที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อน
เจ้ามรดกตาย หรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลัง
เจ้ามรดกตาย ถือว่าเป็นเรื่องเฉพาะตัวของทายาท
ผู้นั้นที่จะเสียสิทธิในการรับมรดก ไม่มีผลถึงผู้สืบ
สันดานของทายาทผู้นั้นที่จะเข้ารับมรดกแทนที่
หรือสืบมรดกในส่วนนั้น

กรณีทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อน
เจ้ามรดกตายผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทผู้นั้น
เข้ารับมรดกแทนที่ได้ตามมาตรา 1639⁹ และ
1643¹⁰ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่ง
ผู้สืบสันดานโดยตรง ได้แก่ บุตรโดยชอบด้วย
กฎหมาย และบุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรอง

ศาลฎีกามีคำวินิจฉัยไว้ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2307/2527 โจทก์
เป็นบุตรนอกกฎหมายของ บ. และ บ. เป็นผู้แจ้ง
เกิดโดยระบุในสูติบัตรว่า บ. เป็นบิดา และระบุว่ามี
โจทก์มีชื่อสกุลของ บ. รับเลี้ยงดูจน บ. ถึงแก่กรรม
ดังนี้ ถือได้ว่า บ. รับรองว่าโจทก์เป็นบุตร โจทก์จึง
เป็นผู้สืบสันดานเหมือนบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย
ของ บ. ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1627 และมีอำนาจ
ฟ้องขอแบ่งมรดกของ ก. มารดา บ. เมื่อ บ.ถึงแก่
กรรมก่อน ก. โจทก์ซึ่งเป็นผู้สืบสันดานของ บ. จึงมี
สิทธิรับมรดกแทนที่ได้ตามมาตรา 1639

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3158-3159/2536
บุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้แสดงออกต่อผู้อื่นว่า
บุตรเป็นบุตรของตนและให้ใช้นามสกุลตลอดมา
ถือว่าเป็นบุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้ว
จึงมีสิทธิรับมรดกแทนที่บิดาได้ตาม ป.พ.พ.
มาตรา 1639

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1312/2537 ผู้ตาย
ได้แสดงออกกับชาวบ้านในละแวกนั้นว่านาย ต.
เป็นบุตรของผู้ตายและพักอาศัยอยู่ด้วยกันกับผู้
ตาย และให้ใช้นามสกุลของผู้ตายด้วย เมื่อครั้งนาย
ต. แต่งงานกับมารดา มารดาผู้คัดค้านก็ได้มาอยู่กิน
กันที่บ้านของผู้ตายตลอดจนผู้คัดค้านเกิด ผู้ตายก็
แสดงออกว่าผู้คัดค้านเป็นหลานของผู้ตาย จึงฟัง
ได้ว่านาย ต. เป็นบุตรของผู้ตายซึ่งผู้ตายได้รับรอง
แล้ว จึงมีสิทธิรับมรดกของผู้ตายเมื่อนาย ต. ถึงแก่
ความตายก่อนผู้ตาย ผู้คัดค้านจึงมีสิทธิรับมรดก
ของผู้ตาย (ปู่) แทนที่นาย ต. (บิดา)

เมื่อทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดก ไม่ว่าจะ
โดยเหตุที่ได้ยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์สินมรดกหรือโดย
เหตุที่ได้กระทำการฐานเป็นผู้ไม่สมควร กฎหมาย
กำหนดผลของการถูกกำจัดมิให้รับมรดกไว้ใน
มาตรา 1607 โดยให้ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูก
กำจัดสืบมรดกแทน ความในมาตรา 1607 มีดังนี้¹¹

⁹มาตรา 1639, *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์* บัญญัติว่า “ถ้าบุคคลใดซึ่งจะเป็นทายาทตามมาตรา 1629 (1) (3) (4) หรือ (6) ถึงแก่ความตาย หรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย ถ้าบุคคลนั้นมีผู้สืบสันดานก็ให้ผู้สืบสันดานรับมรดกแทนที่ ถ้าผู้สืบสันดานคนใดของบุคคลนั้นถึงแก่ความตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกเช่นเดียวกันก็ให้ผู้สืบสันดานของผู้สืบสันดานนั้นรับมรดกแทนที่ และให้มีการรับมรดกแทนที่กันเฉพาะส่วนแบ่งของบุคคลเป็นราย ๆ สืบต่อกันเช่นนี้ไปจนหมดสาย”

¹⁰มาตรา 1643, *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์* บัญญัติว่า “สิทธิที่จะรับมรดกแทนที่กันนั้นได้เฉพาะแก่ผู้สืบสันดานโดยตรง ผู้บุพการีหาสิทธิดังนั้นไม่”

¹¹พินัย ฅ นคร, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก* (กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, พิมพ์ครั้งที่ 4, 2558) 225.

มาตรา 1607 “การถูกกำจัดมิให้รับมรดก นั้นเป็นการเฉพาะตัว ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดสืบมรดกต่อไปเหมือนหนึ่งว่าทายาทนั้นตายแล้ว แต่ในส่วนทรัพย์สินซึ่งผู้สืบสันดานได้รับมรดกมาเช่นนี้ ทายาทที่วานั้นไม่มีสิทธิที่จะจัดการ และใช้ตั้งที่ระบุไว้ในบรรพ 5 ลักษณะ 2 หมวด 3 แห่งประมวลกฎหมายนี้ ในกรณีเช่นนั้นให้ใช้มาตรา 1548 บังคับโดยอนุโลม”

จากบทบัญญัติดังกล่าว หมายความว่า การถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นเป็นการเฉพาะตัวของ ผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดก ผู้สืบสันดานของทายาท ที่ถูกกำจัดนั้นมิได้มีส่วนในการกระทำความผิด ใดๆ ด้วย หากจะตัดสิทธิของผู้สืบสันดานนั้นด้วย ก็เป็นการลงโทษทายาทผู้ถูกกำจัดนั้น โดยที่เขา มิได้มีความผิดใดๆ กฎหมายจึงให้ผู้สืบสันดานของ ทายาทนั้นสืบมรดกต่อไปเหมือนหนึ่งว่าทายาท นั้นตายแล้ว แต่กฎหมายยังประสงค์ที่จะลงโทษ ทายาทผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกต่อไป จึงบัญญัติ ห้ามมิให้ทายาทผู้นั้นมีสิทธิที่จะจัดการหรือใช้ ทรัพย์สินที่ผู้สืบสันดานของตนรับมรดกมา¹²

แต่หากเป็นการถูกกำจัดมิให้รับมรดก หลังเจ้ามรดกตายผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูก กำจัดนั้นสืบมรดกต่อไปเหมือนหนึ่งว่าทายาทนั้น ตายแล้วตามมาตรา 1607 แห่งประมวลกฎหมาย แห่งแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งผู้สืบสันดาน ได้แก่ บุตรโดย ชอบด้วยกฎหมาย บุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้ รับรอง และบุตรบุญธรรม

ศาลฎีกามีคำวินิจฉัยไว้ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 933/2528 (ประชุม ใหญ่) บุตรบุญธรรมมิใช่ผู้สืบสันดานโดยตรงของ ผู้รับบุตรบุญธรรม จึงไม่มีสิทธิที่จะเข้ารับมรดก แทนที่ผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้สืบสันดานของ ทายาทที่ถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายตาม มาตรา 1607 นั้น กฎหมายมิได้จำกัดเฉพาะ “ผู้สืบ สันดานโดยตรง” เหมือนกรณีรับมรดกแทนที่ตาม มาตรา 1643 และมาตรา 1627 บุตรบุญธรรมให้ ถือว่าเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วย กฎหมาย ย่อมเป็นผู้สืบสันดานและมีสิทธิเข้ารับ มรดกได้ตามมาตรา 1607

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 478/2539 แม้จำเลย ได้ยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์สินมรดกของผู้ตายมากกว่า ส่วนที่ตนจะได้และต้องถูกกำจัดมิให้รับมรดกของ ผู้ตายเลย อันเป็นการถูกกำจัดมิให้ได้รับมรดกหลัง เจ้ามรดกตายก็ตาม บุตรของจำเลยซึ่งเป็นผู้สืบ สันดานของจำเลยทายาทผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดก ของผู้ตายย่อมสืบมรดกของผู้ตายเหมือนหนึ่งว่า จำเลยตายแล้วได้ตาม ป.พ.พ.มาตรา 1607

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6782/2544 จำเลย ปลอมพินัยกรรมของเจ้ามรดก จำเลยจึงต้องถูก กำจัดมิให้รับมรดก แต่การถูกกำจัดมิให้รับมรดก ฐานเป็นผู้ไม่สมควรนั้นเป็นการเฉพาะตัวบุตร ของจำเลยซึ่งไม่ได้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกย่อมสืบ มรดกต่อไปได้เหมือนหนึ่งว่าจำเลยตายแล้ว ตาม บทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1607

¹²บุญพระ แสงเทียน , กฎหมายลักษณะมรดก (กรุงเทพฯ: บริษัท วิทยพัฒน์ จำกัด, 2555) 38.

หากทั้ง 2 กรณีข้างต้นไม่มีผู้สืบสันดาน
มรดกในส่วนของทายาทที่ถูกกำจัดตกกลับเข้ากอง
มรดกเพื่อแบ่งให้ทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิตาม
กฎหมายต่อไป

มีประเด็นน่าคิดว่า ในกรณีที่ผู้รับ
พินัยกรรมไม่ว่าจะเป็นผู้รับพินัยกรรมลักษณะ
ทั่วไป หรือผู้รับพินัยกรรมลักษณะเฉพาะ เป็นผู้ถูก
กำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายและหลัง
เจ้ามรดกตาย ผู้สืบสันดานของผู้รับพินัยกรรม
ดังกล่าวนั้น จะเข้ารับมรดกแทนที่หรือสืบมรดก
ได้หรือไม่

ในความเห็นของผู้เขียน ผู้สืบสันดานของ
ผู้รับพินัยกรรมจะเข้ารับมรดกแทนที่หรือสืบ
มรดกไม่ได้ โดยพิจารณาจากการที่เจ้ามรดกแสดง
เจตนาทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้แก่ผู้รับ
พินัยกรรมคนใดนั้น ก็เพื่อต้องการให้ผู้นั้นเท่านั้น
มีสิทธิได้รับมรดกถือว่าเป็นสิทธิเฉพาะตัวไม่ตกทอด
แก่ผู้สืบสันดานซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติหลาย ๆ
มาตราของกฎหมายลักษณะมรดกอันเกี่ยวกับผู้รับ
พินัยกรรมว่าเป็นสิทธิเฉพาะตัวไม่ตกทอดแก่ผู้สืบ
สันดาน เช่น กรณีตามมาตรา 1620 ที่ผู้ใดตายและ
ได้ทำพินัยกรรมไว้แต่ไม่มีผลบังคับให้ปັນทรัพย์
มรดกทั้งหมดแก่ทายาทโดยธรรมของผู้ตาย หรือ
กรณีตามมาตรา 1617 ที่ผู้รับพินัยกรรมคนใดสละ
มรดก ผู้นั้นรวมตลอดทั้งผู้สืบสันดานไม่มีสิทธิ
จะรับมรดกที่ได้สละแล้วนั้น หรือกรณีตามมาตรา
1642 ในการรับมรดกแทนที่ซึ่งบังคับได้แต่ใน
ระหว่างทายาทโดยธรรม หรือกรณีตามมาตรา

1698 ที่ข้อกำหนดพินัยกรรมนั้นย่อมตกไปเมื่อ
ผู้รับพินัยกรรมตายก่อนผู้ทำพินัยกรรม เป็นต้น
ดังนั้น จากบทบัญญัติหลาย ๆ มาตราของกฎหมาย
ลักษณะมรดก จะเห็นได้ว่าผู้สืบสันดานที่จะเข้ารับ
มรดกแทนที่หรือสืบมรดกนั้น เป็นสิทธิเฉพาะของ
ผู้สืบสันดานของทายาทโดยธรรมเท่านั้น¹³

บทสรุป

การถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดก
ตายและการถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดก
ตายเป็นบทลงโทษเฉพาะตัวแก่ทายาทผู้กระทำ
การอันไม่สุจริตต่อเจ้ามรดก ต่อทายาทอื่น และต่อ
กองมรดก ในอันที่จะตัดสิทธิในการรับมรดกใน
ฐานะทายาทของทายาทผู้ถูกกำจัดนั้น มิให้มีสิทธิ
ได้รับมรดกบางส่วน หรือไม่มีสิทธิได้รับมรดกเลย
ฐานเป็นผู้ไม่สมควรสิ้นสุดความเป็นทายาท

กรณีที่ไม่มีสิทธิรับมรดกเลยสิ้นสุดความ
เป็นทายาท มรดกในส่วนนี้ตกทอดแก่ผู้สืบสันดาน
ของทายาทผู้ถูกกำจัดสิทธินั้น โดยต้องพิจารณา
ว่าการถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นเป็นการถูกกำจัด
ก่อนหรือหลังเจ้ามรดกตาย เพราะสิทธิของทายาท
ในการรับมรดกนี้ต่างกัน กล่าวคือ หากเป็นการถูก
กำจัดก่อนเจ้ามรดกตายผู้สืบสันดานเข้ารับมรดก
แทนที่ได้ แต่ให้สิทธิเฉพาะผู้สืบสันดานโดยตรง
ได้แก่ บุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย และบุตรนอก
กฎหมายที่บิดาได้รับรอง ส่วนกรณีการถูกกำจัด
หลังเจ้ามรดกตายผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูก
กำจัดสืบมรดกต่อไปเหมือนหนึ่งว่าทายาทนั้นตาย

¹³ช.ชอินทร์ เพ็ญไพศิษฏ์, อ้างแล้ว 3, 406.

แล้ว ซึ่งผู้สืบสันดานในกรณีนี้ได้แก่ บุตรโดยชอบ
ด้วยกฎหมาย บุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรอง
และบุตรบุญธรรม และหากว่าผู้ถูกกำจัดไม่มีผู้สืบ

สันดาน ก็ต้องเอาส่วนที่ถูกกำจัดนั้นแบ่งแก่ทายาท
อื่นในลำดับเดียวกัน หรือให้มรดกส่วนนั้นตกแก่
ทายาทในลำดับถัดไปแล้วแต่กรณี¹⁴

¹⁴เฉลิมชัย เกษมสันต์, อังแล้ว 2, 150-151.

บรรณานุกรม

- เฉลิมชัย เกษมสันต์, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย มรดก* (กรุงเทพมหานคร: สำนัก
อบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, พิมพ์ครั้งที่ 3, 2551)
- ช.ชยินทร์ เพ็ชฌุไพศิษฐ์, *กฎหมายลักษณะมรดก* (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็ม แอนด์ เอ็ม
เลเซอร์พริ้นต์, 2558)
- บุญเพราะ แสงเทียน, *กฎหมายลักษณะมรดก* (กรุงเทพมหานคร: บริษัท วิทย์พัฒน์ จำกัด, 2555)
- พรชัย สุนทรพันธุ์, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก* (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่ง
เนติบัณฑิตยสภา, 2546)
- พินัย ฅ นคร, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก* (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด,
2558)
- เพียบ หุตากร, *คำสอนชั้นปริญญาตรีคณะนิติศาสตร์ กฎหมายลักษณะมรดก* (กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522)
- มัทยา จิตติรัตน์, *หลักกฎหมายมรดก* (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด , 2558)
- ศาลฎีกา, *ฎ สืบค้นคำพิพากษาเวอร์ชันใหม่* (31 พฤษภาคม 2560) ศาลฎีกา <[http://deka.supremecourt.
or.th/search](http://deka.supremecourt.or.th/search)>
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, *ห้องสมุดกฎหมาย* (31 พฤษภาคม 2560) <[http://www.krisdika.go.th/
wps/portal/general](http://www.krisdika.go.th/wps/portal/general)>
- อัมพร ฅ ตะกั่วทุ่ง, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก* (กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2526)

